

ORADEA-MARE (NAGYVÁRAD)
1 Maiu st. v.
13 Maiu st. n.

Ese in fie-care dumineca.
Redacțiunea in
Közép-utca nr. 395.

Nr. 18.

ANUL XIX.
1883.

Prețul pe un an 10 fl.
Pe $\frac{1}{2}$ de an 5 fl.; pe $\frac{1}{4}$,
de an 2 fl. 70 cr.
Pentru România 25 lei.

É r n a v i n e. *

Inc dela munte Érna la câmpie,
Scuturând din pôle-i țile de urgie.
Vie!

Lângă foc eu fac
Visuri după plac
Și cu al meu óspe, dulcea primăveră,
Ridem de furtuna care urlă-afară.

Es in calea Ernii, ca la o mirésă,
Grivețul, florii, corbii, păcla désă;
Ésă!

Eu cu gândul plec
Și ferice trec

Prin poene 'n flóre, prin păduri umbróse,
Unde mii de glasuri cântă-armonióse.

Bate la feréstră Érna degerată.
Fruntea ei de țurțuri este încărcată.
Bată!

Eu i țic: drum bun,
Și in sobă pun
Trei bucăți de frasin care ard cu pară,
Povestind de lumea vechie, legendară.

Sbórá pe 'ntunerice umbre 'ngrozítóre,
Cârd de lupi in gónă, stol intins de cióre.
Sbóre!

Eu la foc privesc
Și me 'nveselesc
Căci din depártare vęd sosind in țeră
Paseri pribegite, óspeți blândi de véră.

Ninge! Vënt de mórte suflă sē atingă
Flacára vieții și din sbor s'o stingă.
Ningă!

Eu vęd resărint,
Eu vęd in florind
Érba pe câmpie, rozele la sóre
Și sperarea 'n inimi june, simțítóre.

Jócă hora tristă lupii din restóce,
Vulpele codane, urșii cu cojóce.
Jóce!

Eu vęd prin schintei
Vęd cu ochii mei
Góle sălămandre prinse 'n horă vie,
Ce la glas de grieri saltă 'n veselie.

Sună 'ntreg vezduhul de răcniri nebune,
Érna chiamă țadul ca s'o incunune.
Sune!
Lampa eu mî-o sting,
Gândurile-mi string
Și pe-o pernă móle cad in adormire,
Ca se sbor in lumea cea de nălcire.

(Mircești 1882.)

V. Alecsandri.

Florile dragostei.

— Novelă. —

(Înceiere.)

— Femei nebune, nu turnați pe foc unsóre! —
dicea adese, și ieră le mai lăsă in dușii lor.
Dar in urmă când a vędut că e mai mult decât
atâta... a început el.

Scurt și bine.

— Firucă, draga tatii, ian vino tu și șeđi ici lângă
mine sē-ți spună ție tata ceva.

Firuca șeđu lângă el. Fața-i ardea ca flacára.

— Scii tu, puiul tatii, că pânea asta bună ce ni
o-a dat Dđeu, se câștigă cu trudă și cu sudóre?

— Sciu, tată!

— In lume lucră douē puteri: puterea lui Dđeu,
și puterea diavolului. Puterea lui Dđeu sporesce, pute-
rea diavolului resipesce. Omul care muncesce, e in
munca lui Dđeu; cel ce resipesce e đileriu in brazda
diavolului.

Firuca tăcea. Minteia ei nu scămbă până pe
acolo.

— Vędut-ai tu Firucă, că până ce altul muncesce
'n câmp și sporesce — Todica al teu bé și resipesce?
Scii tu cui lucrăză, cui agonisesce el când prédă?

— Tată dragă! Todica a fost un copil fără pă-
rinti, fără povățuire. L'a luat vëntul și l'a purtat cum
a vrut; dar are inimă bună și dragoste mare. Io i voi
fi scumpă, inima i o voiu moia și cu dragostea i voi
lumină, și el va vini după mine unde l'oiu duce.

Pe bētrán il suprinse cuvintele fetei.

— Hm! Auđit-ai tu Firucă povestea ceca: că
dice că lumea asta e un munte de sticlă, un munte cu
o spinare ascuțită. Calea la bine merge pe coline, ca-

* Din „Almanachul Societății academice social-literare
„România Jună“ din Viena.

lea la rău merge pe sub pólă. Muntele e lunecuș ca ghiata, și cel ce merge pe culme lunecă ușor, și decă lunecă odată nu se opresce până 'n pólă. Apoi cine ajunge odată in pólă, pe calea cea rea, om sê fie sê se mai urce pe muntele cel de sticlă. Veđi, draga tatii, a lunecă dela bine la rău, e fôrte ușor; dar dela rău la bine, e fôrte greu.

— Eu voiu sta sus, tată; dragostea mea i va lumină, glasul meu il va chemă, și el se va redică la mine.

— Bine, draga tatii, Dđeu i deie urechi, sê te audă, ochi sê te vedă și inimă sê te pricepă! Eu me 'nvoiesc, dar vina mea sê nu fie.

Firuca l'a sărutat cu lacrimi. Dar cuvintele bătrânului se apăsau pe inima ei ca o pētră de móră.

Și eși afară pe prag.

Prin sat se auđi o doină cât ți se rumpea inima 'n douē. Todica cântă colo 'pe cărare mergēnd cătră casă.

Firuca i eși nainte.

El o imbrătoșă cu dragoste; dar ea stătea gândită.

— Mēi Todică, — începū ea. Vreu sē-ți spun ceva. Cugetă tu, că stăm amēndoi aci, și Dđeu stă lângă noi, și ascultă ce vorbim.

— E bine Firucă. Dđeu sê ne audă.

— Mēi Todică! Mie-mi vin pețitori, și me cer. Părinții vreu sê me deie, nēmurile me desmântă și me dojenesc, și eu nu me duc.

Todica tăcea și ascultă.

— İmi vin pețitori de rēnd, feciori frumoși, ómeni avuți; și-mi arată tot binele ce-l pōte dori un om pe pământ. — și eu nu me duc. Părinții İmi arată calea binelui; frumoșă, inflorită și plină de bucurii — și eu nu me duc; că nu me lasă dragostea ta.

— Oh Dđeu sē-ți fie bun, Firucă, draga sufletului meu!

— Ei İmi arētă ómeni avuți, eu trag la cel sērac; ei İmi arētă calea cea cu flori, eu trag la calea cea pustie și părăsită; ei İmi arētă loc cinstit intre ómeni de frunte, la mēsă 'nvescută și bogată; eu trag după ușă intre ómeni smeriți, la mēsă neașternută și sēracă — pentru tine.

Inima lui Todică eră plină de bucurie și de durere. Dóră astăđi a simțit dintăiu dorul sê ajungă și el om de frunte și cinstit.

— Ei İmi arētă o cale care ved unde iese; eu trag pe altă cale intr'un codru intunecos, pe care nu sciu unde voiu eși. Și eu me duc, că me duce dragostea ta. Las binele ce mi se 'mbie, și pornesc după dragostea cea amăgitóre, pentru că vreu sê pornesc cu tine pe o cale. Tata sedē supērat și se gândesce, mama cu mărâma la ochi și plānge; eu i las sê plāngă și vin cu tine.

— Firucă! . . .

— Eu vin Todică; căci cuget că dragostea mea İti va fi lumină ce ți-a lumină, sê veđi binele, sê cunosci rēul și sê fugi de el.

— Firucă, pornesci, și eu vin după tine! Ori unde 'n lume, eu voiu fi in calea ta.

— E bine Todică; dar ține minte, Dđeu vede și aude. Și decă ți-ai uită cuvēntul, dragostea mea te va părăsi, și când te va părăsi dragostea mea, te va părăsi și Dđeu cel bun și drept.

— Firucă, Dđeu vede și aude, așa sē-mi ajute!

Unde se isprăvesce un lucru bun, Dđeu e de față.

Și 'n câteva sēptēmăni sê făcū nunta.

Babele și-au gătāt bērfelele, ca sê începă altele mai noue.

Iér tinerii nostri au pornit — pe calea vieții.

Firuca — cum đisese ea — a aprins lumina dragostei, și a pornit, pe muntele cel de sticlă, pe calea de pe culme, cu Todica de mână. Ea mergea nainte, el mergea după ea.

Și nu i-au oprit nimică 'n cale. Căci eră mare credința lor in Dđeu și 'n sine, și eră mare lumina care le lumină: dragostea.

De eră đi cu sóre, de eră nópte cu vijelie, ei mergeau, asudau și se 'mbărbătau.

— Todică, e nópte cu vijelie, calea e grea, auđi tu glasul meu cel dulce?

— Aud dragă!

Și glasul cel dulce i dădea puteri, il imbărbăta, și el străbătea.

Și de eră nópte:

— Todică dragă, dragostea mea luminēză, pornesci după lumină!

Și mergeau. Incet, dar bine.

Așa a crescut copilul până a căpētāt puteri. Căci, și din rău așa te apuci, cu rađem, cu povață, chemat de glas dulce, ca din slăbiciunile copilăriei.

*

Casa cea bătrână deveni cu stăpăni. Și stăpăni inceptură vieța cu incredere, cu voie bună și cu speranță.

Lui Dđeu i e drag omul muncitor, și-i respăltesce sudórea cu bine.

Și se inceptură a se strămută tōte ca prin farmec.

Pe casă, pe curte, pe gradină — puteai vede indată că ele au stăpăni.

Todică İși ingrădi curtea și grădina, İși togni porțița ocolului, İși lipi grajdurile de pe care căduse lutul. İși acoperi și peteci casa și șura, și le dădū la tōte o față veselă.

Firuca İși vărui casa, İși lipi vétra, İși spělă ușile și ferestile İși curăți și-și mătură curtea, și le făcū tōte ca oglinda.

Lui Todica i eră bucurie vedēndu-și casa curățită și veselă, și nevestuței tinere i parea bine când vedea pe tōtă điua inveselindu-se giurul casei.

Pustiul peria pe tot minutul, și se incuibă vieța, veselia.

Apoi au curățit grădina de mușinóie, straturile de polomidă, de scai și de porculeți. Prin curte a stērpit troscótelul, și au sēpat, și au sădit și resădit cât İti eră mai mare dragul.

Și unde se stērpiă pustiul și buruiēna — sēmēnau ierbă, legumi și vițe folositóre. Cum peria rēul, așa se făcea binele.

Apoi a curățit Todica grădina cea părăsită, pomii de crengi, crengile de muschiu. Și a resădit și a altoit mlădițe bune.

Au îndrăgit munca; că Dđeu a impreunat cu munca darul, ca sē o iubesci. Cu cât lucrezi mai mult și mai cu inimă, cu atăta se respăltesce mai bine; și cu cât se respăltesce, cu atăta o iubesci mai tare.

Todica a aflat, că munca nu e bălaur așa mare. Bălaur e omul, dar munca e câmp bun și roditor.

Și după ce trudiă și asudă Todica điua 'ntregă — viniă acasă la nevestuța lui. Ea-l așteptă sēra 'n prag, cu brațele deschise, cu fața riđētóre, și el priviă la ea. la o nevēstă atāt de frumoșă și de fericită, și nu doriă altă respălătă dela Dđeu.

Ea il laudă cât e de harnic, cât e de bun; și el nu avea alt dor, decât sē-i mai deie Dđeu pe atăta putere încă ca sē o pună 'n muncă pentru o vorbă dulce.

Apoi a venit vremea plugului, secerea, cósă. Aid Todica pe câmp! Și se fi vëdüt lucrător!

Câmpul începü și el la rödă; iër in giurul casei începüră cu incetul cântecul binelui și al vieții. Giur împrejur pișcuiau pui, rațe, gășce, apoi purcelași, mei și iedi sprinteni, ca din poveste.

Și munciau tötă sêptemăna, și nu se osteniaiu. Dragostea reciprocă li dădea putere.

De se apropiă ispita de Todica, mai ales in dïlele dintăiu: Firuca priviă in ochii lui, priviă cu ochii ei acei înțelepți și dulci; i dïcea o vorbă scumpă, o desmerdare dulce — și Todica uită ispita rëului, numai pe ea o vedea, numai ochii acei amăgitori.

După ce munciau sêptemăna tötă — duminica mergeau amëndoți la biserică, amëndo de mână ca doi copii. Când ți-ai isprăvit lucrul cu trebă bună, chiar și rugăciunea-ți face mai multă bucurie și mângăiere.

După międădi mergeau in sat la joc, ieră amëndoi, ieră de mână ca doi copii buni.

Astfel au ajuns la o stăricică.

Părinții nevestei i lăsase de capul lor. Li-au dat o binecuvëntare părintescă, altă nimică.

Cei ce nu ascultă de părinți, traiescă cum vor puté.

Mamă-sa a plâns destul. Un timp lung nici cătră ea nu a mers.

Dar dela un timp o-a lovit mila, o-a ajuns dorul.

Că așa e inima de mamă! Se supëră și se năcăgesce, dar pëtră nu se face.

După un timp, intr'o dï, își luă furca 'n brëu și se duse la Firuca. Se vedă ce face fëta acea reă și neascultătóre.

Firuca ședea 'n prag și hecelă fuior.

Când vëdüt pe mamă-sa, i sări in grumazi și începü a plänge.

— Mamă, plâng de bucurie, — dïse cu dragoste adevërată.

Mamă-sa nu putea scăpă din brațele ei.

Iër când a scăpat, le incungiurără și pe dincöce și pe dincolo puii, rațele, gășcele — tötă galița 'n graiul ei. Un cătëlaș bălan, și el vini, se frecă de pölele bëtărănei și o lingea pe mână.

Mama Firucei se miră de unde atăta ciorobor in curtea fetei ei. Ea mergea cu gele, sê vedă curtea pus-tie, sê afle lipsa inholbându-se din tot ânghiul și pe Firuca supërată. Și află voie bună, bucurie și fericie.

Apoi au intrat in casă amëndouë, și s'au pus colé pe vëtră. Firuca dincöce, mamă-sa dincolo.

Casa eră ca o oglindă curată. Că o femeică bună e ca lumina in casă. Töte se par luminate, töte se par că strălucesc unde-ți pune ea mână. Lumină prin casă, lumină pe afară.

Bëtărăna nu apucă la vorbă, că Firuca nu mai putea gătă.

O miță se puse 'n brațele bëtărănei, și începü ai törce. Ca și când ar vré și ea sê dïcă: veđi și io-s harnică și eu sciu törce.

Când gătă Firuca vorba, sări iute, aduse o față de de mäsă, albă ca laptele, asternü mësă, și o încarcă cu bucate.

— Mamă dragă, ce a dat Dđeu!

Mamă-sa nu scia cum sê se reculégă, de unde sê 'ncepă.

Când a fost in urmă, a început și ea de unde a început și Firuca, de unde încep töte femeile — a început a plänge.

— Pentru ce plângi, mamă dragă?

— De bucurie, puilul mamei!

Apoi și-a strîns fëta 'n brațe. Și o desmerdă și o dogeniă: tu fëtă rea! Iër Firuca se 'ntorcea cu dragoste: tu mamă bună!

*

Diua de astădi a fost și bună.

Apoi gândesci că e rënduit de Dđeu: când apucă a-ți merge rëu, tot rëu merge; când apucă pe bine, tot bine.

Diua de mâne a fost tot mai bună.

Mama Firucei a mers acasă de sëră, și a spus bëtărănului ce a vëdüt.

Bëtărănul a plâns de bucurie.

— Veđi tu babă, cum togmesce Dđeu unde nu pot ömenii togmi! — dïcea bietul cu bucurie.

Și demineța au mers amëndoi — in vedere.

Dar moșul a dus zestrea cu sine.

Când a venit Todică din câmp dela cósă, a avut ce se miră.

Inocol rumegau patru vaci frumoșe, și 'n casă ședeau la mäsă socrii ca la nuntă, și Firuca.

Astfel ajunse Todica in picioë. Avea moșie bună, vite frumoșe, dragostea și stima socrilor, iër in casă avea un dar adevërat trâmîs din ceriu.

Cum se făcü lucrător tréz și harnic, ömenii începüră a-l vedé, a-l cunöscé și a-l stimă. Și stima ömenilor e avere forte scumpă. Iți tređesce rëvna spre bine și te face multămit pentru ostenelele vieții.

Și din Todica s'a făcut om avut și stimat de toți.

Ce l'a oprit in cale când mergea spre rëu, ce l'a scos din rëu la bine, ce a făcut om din copilul sburdalnic și hulit de toți?

Dragostea!

V. R. Buticescu.

Studii limbistice.

— O sută de etimologii revindicate. —

(Urmare.)

5) *Curmă*. Mai înainte de töte trebuie sê insemnă, cumcă înțelesul primariu și adevërat al acestui cuvënt este: a tăia in douë; couper en deux fr., entzweischneiden, durchschneiden germ. d. e. au curmat cu securea lemnul in douë (quer durchschneiden germ.), séu cu o lovitură de sabie a curmat crënga in douë. Ieră înțelesul secundariu, derivat, figurat este: a înter rumpe, a termină, d. e. mörtea i-a curmat vieța; curmătură de dël, este acolo unde vre-o valcea séu săpătură taie dëlul in douë. De aceste înțelesuri ale cuvëntului mărturisesc și adiectivul (precum și adverbialul) curmeđiș, care insëmnă numai și numai: oblique transvers fr. quer, schief, schräg germ. „Curmeiu“ este o parte (o bucată) tăiată dintr'un trup întreg. Dar „curmeiu“ se numescé și „cörda“ ori „ața“ prin care se curmă, taie acel material d. e. cașul, săponul etc.

Drept aceste „a curmă“ nu pöte nici odată in-sëmnă „a fränge“, „a rumpe“, cu atăta mai puțin pöte formă înțelesul primariu și esențial al acestui cuvënt, precum nisuesce dl Cihac: Diet. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 570. Dl Cihac face acësta cu de a dënsul spre a scöte o etimologie turcescă din cuvëntul românesc. Atari intortocări de înțeles se află förte multe in dicționariul etimologic al dlui Cihac. Dl Cihac: Diet. etym. locul citat, derivëză cuvëntul „curmă“ dela turcescul „qyrmaq“, care insëmnă: a rumpe, a fränge. Aduce in combinațiune și pe grecescul *ζορμαξω*, care insëmnă: a usteni. Dar acësta etimologie a

dlui Cihac este fără putință, căci nu are același înțeles logic cu cuvântul românesc.

Cuvântul „curmă” își trage origina din un cuvânt rustic-latin „con-rimare” din care s'a format „cu-rimare”, apoi prin elisiunea lui „i” „curmare”. „Rima” lat. înseamnă „Spalte” germ. adică: despicătură, și „rimor-rimari” lat. înseamnă: a despica, a face despicare în ceva, precum și a tăia (aufschneiden germ.) — In Du Cange: Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—1850 tom. 5 pag. 772 vine înainte cuvântul „Rima” cu înțelesul de: „locus cavus, au iter cavum, et quasi fissum, a rima Latinis et Italis, fissura”. Du Cange aduce o frază care sună astfel: „Inde transit (iter) per pedem montis et post ascensum incipit descensus per vallem Lupam, in de per rimam, quae currus dicitur”. De aci ce vede apriat „curmătura de del” din limba română. In Diefenbach: Glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis, Francofurti a/M. 1857 pag. 498 vine „rima” cu înțelesul de: „fissura” și „scissura”, va să dică, cu înțelesul de „tăiatură”. Tot in Diefenbach locul citat vine înainte și verbul „rimare” cu asemenea înțeles. „Rima” ital. înseamnă și „fessura”, adică: „crepătură”. In Carisch: Wörterbuch der rhäto-romanischen Sprache, Chur 1848 p. 135, apoi apendice pag. 39 „rima” încă înseamnă: despicătură, crepătură. Miklosich: Beiträge zur Lautlehre der rumänischen Dialecte, Wien 1881 Vocalismus II pag. 64 derivază cuvântul „curmă” dela *ζοφος* gr. care are înțelesul de „truncus arboris” lat. Miklosich asemenază și pe „truncare” ital. și „tronquer” fr. cari au înțelesul de: abstumpfen, verstümmeln germ. adică: a cionta, a cionca, prin urmare au un înțeles secundariu derivatu, dela care nu se poate deduce cuvântul românesc. Cuvântul „curmă” este lătit, adică generalizat peste toate provinciile Daciei trăiane, și este curios lucru a crede: cumcă Românii nu au avut acesta vorbă de prima necesitate, până atunci până când au năvălit turcii in Europa, și au străbătut prin provinciile românesci.

6) *Ham, Hamuri* pl. Acest cuvânt este întrebuințat mai vârtos in multorariu (pl.) „hamuri”, și înseamnă: harnais fr. Pferdegeschirr germ. Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 504 derivază cuvântul românesc dela cuvântul magiar „ham”, care înseamnă: guler (guri) de hamuri de cal, precum și pe sârb. „am”, cheic. „cham” cari au înțelesul de: hamuri. Ciudat lucru, cumcă după dl Cihac și limba magiară este mai in tot locul dătătoare de imprumut față cu limba română, va să dică după: Dict. etym. al dlui Cihac toate popoarele au dat imprumut cuvinte Românului, numai Românul, o națiune de 8 milioane de oameni in Dacia trăiană, nu a dat nimerui cuvinte imprumut. Cerceteze dl Cihac ce dice Diefenbach: Völkerkunde Europas, Darmstadt 1880 pag. 30 și 32, și se va incredința, cumcă și limba română e dătătoare de imprumut chiar față și cu limba albanesă, care se crede a fi o remășiță daco-tracică, dar nu venită in Europa in al IX-le secl: ca poporul magiar cu limba sa.

Cuvântul nostru „hamuri” derivază dela italiennescul „camarra”, Sprungriemen germ. care este o nomenclatură dela înfrânarea cailor, și care asemenea este o formațiune de multorariu (plural) in limba italiană. In limba spaniolă sună acest cuvânt „gamarra” și are același înțeles ca in limba italiană. In Morri: Vocabolario romagnolo-italiano, Faenza 1840 „camara” înseamnă o cureuă care legă și impresură capul calului. In Biundi: Dizion. siciliano-italiano „camarra”, are tot aceeași semnificațiune ca in dialectul romagnol. In Biondelli: Dialecti gallo-italici. Milano 1853 pag. 67 vine „gamir” pentru „menale” ital. zugseil germ. va să dică: frêne. „Camas” in limba spaniolă, întrebuințat

numai in multorariu, înseamnă: prajina dela zabelele cailor. In Du Cange: Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—1850 tom. 2 pag. 304 aflăm „chamus” pentru „frenum”, adică pentru frâu. Tot acolo aflăm și frasa: „Cami frenique non patiens” (âncă de pe timpul împăratului Carol cel mare). In Diefenbach: Glossarium latino-germanicum, mediae et infimae aetatis, Francofurti a/M. 1857 aflăm: „Camus” cu semnificațiunea: „Piss im Zaum (zobe la frâu), hals-rüden-bant (guler, gură, legătură de gât la frêne), ein kromp biss (zobe la strâmbe), ein Pferde gebiss (zobe la), breydell (bridel — frenum), ein rink an dem bete, in deme tome (gura, guler la hamuri de pus la gâtul cailor), Halfter (cepestru). Mai de parte tot in Diefenbach: Novum Glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis, Frankfurt a/M. 1867 pag. 70 vine înainte „Camus” cu înțelesul „halspant” (guri, comote, de pus la gâtul cailor să tragă in ele), „biss” (zabele), „cambridel” (bridel — frenum, „cam” este „camus” lat.), ein ring pizz cüzgel am zawm (Zaum). Apoi tot in locul citat sub „Camus” vine înainte și „Comus” cu înțelesul de: „Kümit (Kummet germ. comot rom.), și „hamus” pentru: czugel, adică pentru frêne. Dar acest „Comus” stă după Diefenbach și pentru „Conus” care înseamnă: apex, summitas galee, Helmspitz, deci se poate face derivațiunea și dela „verfurile comotelor” cari stau ca nesce „cucui” de asupra cailor. In Du Cange: Glossarium mediae et infimae graecitatis, Lugduni 1688 tom. II pag. 1729 vine înainte *ζαφος* pentru căpestru și frâu. *Κηπος* grec. înseamnă un fel de înfrânare (cotariță) puse la gura cailor. — Veți și Diez: Etymol. Wörterbuch der romanischen Sprachen Bonn 1853 pag. 474 sub „Cama”.

Din toate aceste etimologii trebuie să deducem, cumcă cuvântul „ham — hamuri” (și in forma acesta precum mai sus vâdurăm) au existat la popoarele romane dela apus mai înainte de venirea Magiarilor in Europa, și fiind că, acest cuvânt există și in dialectele Italiei, trebuie să credem, că este un cuvânt de limba romană rustică, și de acolo adus prin coloniile trăiane in Dacia. Veți și cuvântul următor „Comot”.

7) *Comot, Hamut*. In „comot” cu tonul pe „o” din prima silabă. Acest cuvânt înseamnă: „guri de hamuri de cal”: collier de harnais de cheval franc. (Geschirrsring der Pferde, Kummet, Pferdekummet germ. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane éléments slave etc. pag. 134 produce acest cuvânt românesc numai sub forma de „hămut”, aceea ce nu pricepem, căci noi am auzit a rostii acest cuvânt și „Comot” nu numai la Românii din Banat, ci și in Transilvania și România. Dl Cihac derivază cuvântul românesc dela rusescul: homot, pol. chomato, boem. chomout, neoslov. homot, cari au același înțeles ca in limba română; bulg. „homor” înseamnă: jug de boi. Dl Cihac aduce in combinațiune și pe „komat”, „komot” vechiu germ. apoi pe „kumet” neogerm. in urmă și pe bavar. „komet” și „komat”, cari toate au înțelesul cuvântului românesc. Dl Cihac se provăcă și pe Miklosich: Die Fremdwörter in den slavischen Sprachen, Wien, 1867 p. 20, apoi pe Weigand: Deutsches Wörterbuch, Giessen, 1857—69 I p. 648, in urmă pe Schmeller: Baerisches Wörterbuch, Stuttgart 1827—37 II p. 296 cari încă țin de origină slavă acest cuvânt. In Monti: Vocabolario dei dialetti di Como, Milano 1845 pag. 54 aflăm „còmod” care înseamnă: pettieria di cavallo ital., Brustriemen des Pferdes germ. In Du Cange: Glossarium mediae et infimae graecitatis, Lugduni 1688 pag. 1724 aflăm *ζαμουατα*: ornamenta circa equi collum.

Făță cu aceste rezultate, dar mai vârtos cu privitynță la etimologiile produse mai înainte din Diefenbach sub „ham — hamuri”, trebuie să recunoscem,

Primavera.

cumcă „comot“ și „hămut“ nu este nimic alta ce de cât o nouă formațiune de cuvânt din „ham — hamuri“, cu finalul românesc —ut, —ot (cornut etc.), și cumcă acest cuvânt din limba românescă a trecut în graiul popoarelor slave.

8) *Cioplă*. Acest cuvânt înseamnă: degrossir, charpenter, raboter, fr. behauen, zimmern, abhobeln germ. d. e. a cioplit gorunul în patru muchii, a cioplit o grindă dintr'un brad. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 55 dăce, că acest cuvânt ar însemna și: a tăia (tailler, couper fr.), dar acesta este numai un înțeles secundariu și figurat. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, locul citat, deduce acest cuvânt de la bulg. „cjupi“, „scjupi“ rompre fr. adică: a frânge, a rumpe; dânsul combină și pe boem. „ostepovati“, care înseamnă: a ciopli, în urmă pe vechiul slav „c-piti — findere lat. spalten germ.

Dar această etimologie a dlui Cihac este falsă, căci nici materialul cuvântului, nici înțelesul seu nu conde după regulile limbistice o derivațiune dela atari cuvinte a limbilor slave. În Onoforio: Glossaire des patois de lyonnais, forez et boujolais, Lyon 1864 pag. 109 și 110 aflăm „chaplac“ cu înțelesul de „hâscher“ fr. hacken, behauen germ. Tot Onoforio locul citat, ne spune, cumcă în dialectul langued încă se află „chaplac“ cu asemene înțeles. În limba provençală se află „chaplac“ cu înțelesul de: hâcher, couper fr. În Monti: Vocab. della Gallia cisalpina e celtico, Milano 1856 p. 126 aflăm „zipolac“ cu înțelesul de: scheggiare, ridurre legno în schegge, adică: a face eschii (aschii), a reduce lemnul în aschii, va se dăcă chiar înțelesul cuvântului românesc. Apoi tot Monti: opul citat pag. 24 arătă că „ciap“ înseamnă frânturi de lemne menunte. Burguy: Grammaire de la langue d'oïl tom. III, Berlin 1856 pag. 68 produce: chapler, chapelier, capler, cu înțelesul de: a lovî cu spada (spada), a combate. În Monti: Vocab. dei dialetti di Como, Milano 1845 pag. 318 aflăm „tapelac“ cu înțelesul de: farre troppe schegge d'un legno per lavorarlo male ital. adică: a face pré multe aschii dintr'un lemn, lucrându-l rău. În urmă tot Monti, opul aci citat pag. 368 arătă „zipolac“ pentru: aschii (eschii). Drept aceste se adevărește, cumcă cuvântul „cioplă“ își trage origina din limba romană rustică.

9) *Cioră*. Corvus cornix lat. corneille fr. Krähe germ. Cioroiu (cioroniul bănat.) corvus corax. Dl Cihac Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 716 deduce acest cuvânt dela albanesul „sôrrë“ care încă înseamnă: cioră. Dânsul aduce în combinațiune și pe neogr. *zoqaxas*, pe vechiul gr. *zoqax* și pe lat. „cornix“.

Dar cuvântul românesc nu pôte derivă dela „sôrrë“ albanes, fiind că în Monti: Vocabolario dei dialetti di Como, Milano 1845 pag. 49 se află „ciorlac“ pentru „corvo“ și „gracchio“ ital. În dialectele Italiei „ca“, „co“, „cu“ nu numai la începutul, ci și în mediul cuvântului, se prefac adese-ori în „câ“, „cî“, „ciu“, aceea ce nime nu a observat până acum, măcar că acest principiu este de cea mai mare însemnătate pentru etimologiile limbei românesce. Deci trebuie să presupunem că „cioră“ este format din „corax“ și e un cuvânt din limba romană rustică; limba albanesă nu a avut nici o influință asupra dialectelor din Italia de mēdă-nôpte.

10) *Osênția, Usênția*. Acest cuvânt sună și „osênza“, și înseamnă „adept“ lat. „schmalz“, „schmeer“ germ. „graisse“, „panne“ fr. Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane éléments slave etc. pag. 231 deduce acest cuvânt dela cr. sêrb. „svinjecja“, care este o derivațiune dela „svinje“ — porc, și înseamnă „suillus“ lat. „schweiner“ germ., aducând în combinațiune și pe

vechiul slav. svinija, rus. svinija, pol. swinia, boem. svině, gotic. svein și germ. Schwein.

Dar acesta etimologie a dlui Cihac este un mare neadevăr. Dl Miklosich: Beiträge zur Lautlehre der rumänischen Dialecte, Wien 1882, Consonantismus II p. 4 dăce: cumcă acest cuvânt ar fi de origină intunecată, necunoscută. Cuvântul românesc își trage origina din „axungia“ lat. care înseamnă: Schmeer, Schmalz, Wagenschmiere germ. Este compus din „axis“ și „ungere“ lat. adică: ungetore de osie. În Diefenbach: Glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis, Francofurti a/M. 1857 pag. 64 aflăm: „axungia“, „axongia“ și „axunzia“, pentru: venter porci et alterius rei, „smerleip“, va se dăcă: „Schmeerleib“ germ.

11) *Ciuda*. Acest cuvânt înseamnă: chagrin, depit fr. aerger, unwille germ., d. e. mi e ciuda pe el, ich aergere mich auf ihn, kann ihn nicht leiden germ.; om ciudat, adică curios, extraordinariu; lucru ciudat, adică: supărător, necăjitor. De aci se vede, cumcă „ciuda“ în limba românescă nu înseamnă nici odată apriat: minune ori miracul, ci ideia de curios, extraordinar se atinge numai cu conceptul de: minune, de minunat.

Dl Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 58 deduce acest cuvânt dela slovenescul vechiu și nou „cudo“ și „cudac“ care înseamnă: minune și miracul; dânsul combină și pe magiarul „csuda“ și „csoda“, și pe alban. tsudë, cari au asemene înțeles cu cuvântul slovenesc.

Acăta etimologie a dlui Cihac este fără putință, pentru că nu cuprinde în sine același înțeles logic. În Morri: Vocabolario romagnolo-ital. Faenza 1840 pag. 202 aflăm „ciudar“ pentru: far saccagia; accumular nell' interno sdegno sopra sdegno ital. gröll bergen; sammeln im innern zorn über zorn germ., va se dăcă: are înțelesul de: necăjire, de supărare. În Biondelli: Dialetti gallo-italici, Milano 1853 pag. 258 aflăm „ciudar“ pentru: accumulare sdegno ital., adică: a grămădi neacas, supărare. Deci este documentat, cumcă „ciuda“ românesc își trage origina din limba romană rustică.

12) *Glôta*. În dicționariile românesce nu se află acest cuvânt bine definit. Lexiconul de Buda 1825 spune, că „glôta“ ar înseamnă: caterva, multitudo, turba popularis lat. menge, haufen, gewühl germ. Tot atâta și nu mai mult scîu și celelalte dicționarie, împreună cu dicționariul Academiei române din 1871 (glossariul) și a dlui Cihac: Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. 1879 pag. 129.

Din următoarele frase a graiului poporal vom putē mai chiar și lămurit dejudecă semnificațiunea cuvântului „glôta“. Românul dăce: „Ce glôta frumoasă!“ când vede pe fiica (fêta) frumoasă a cutărui om trecând pe drum. „Petru vorbesce glôta mea de rău, ea se nu se mărite“ (înțelege pe unica sa fiică, căci nu are mai multe. „Pôte am ajuns eu se mărite satul glôta mea“ (pe fiica mea)? „Măne vin la tine la lucru cu tótă glôta mea“ (înțelege cu tótă familia: cu sotia, cu fiicele și cu fiii sei apti de lucru). „Eu am fost la cosit, ieră glôta mea o am mēnat la săpat de cucuruz“ (are înțelesul frasei de mai dinainte). „Omul acesta este tare inglotat (are familie mare, numerosă, adică: are mulți copii). „Glôtele române din Transilvania în rescôla din anul 1848—1849“ (Gazeta Transilv. nr. 29 și 30 din 1883).

Din aceste frase deci trebuie să conchidem cumcă: a) „glôta“ înseamnă fiica (fêta) unui om, b) „glôta“ este familia unui om cu toți membrii de gen bărbătesc și femeiesc (aci are „glôta“ în singular înțeles colectiv), și c) „glôte“ în multorariu, înseamnă mai multe familii adunate la olaltă spre ori care lucrare, ori

scop, cu înțelesul de : caterva, multitudo, turba populis lat.

Căutând etimologia de după atari înțelesuri a cuvântului „glotă” aflăm în Diefenbach : Glossarium latino-germanicum mediae et infimae aetatis, Francofurti a/M. 1857 pag. 267 cuvântul „gnatus” pentru „gnatus”, și „gnatus” pentru „gnatus” cu semnificațiunea de „fiu” (fecior). Apoi „gnata” lat. stă pentru „nata” care însemnă o „fiică” (fătă). În Du Cange : Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—1850 tom. 3 pag. 535 stă „gnatare” cu înțelesul de : „gnatos seu filios pocreare”. Tot Du Cange : Glossarium, tom. 2 pag. 650 sub „creare”, produce : gnatus, natus, generatus, filius, apoi : „gnatus” pro „natus”, Terentium et alios uti, notus est omnibus”. Deci este demustrat, cumcă cuvântul nostru „glotă” își trage origina din „gnota” pentru „gnata” al latinității evului de mijloc, și cumcă are semnificațiunea chiar de „fiică” și de „familie”. Din „gnota” apoi a făcut limba română „glotă” cu strămutarea lui „gn” în „gl” pentru mai buna sunare. Dl Miklosich : Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum, Vindobonae 1862—65 pag. 129 deduce cuvântul românesc dela slav. „glota” cu semnificațiunea de „turba” și „populus” lat., dar acest cuvânt nici că pôte fi paleoslovenic, precum multe altele, pe cari le-au introdus dl Miklosich în lexiconul paleoslovenic numai de după unele manuscrise foarte suspicioase și neclarificate a sechilor mai recenti. Cuvintele paleoslovenice mult puțin trebuie să se reafle în idiomele slovenesci astăzi vietuitoare, aceea ce nu este cazul cu cuvântul „glotă”. Limba sârbescă a imprumutat cuvântul „glota” cu înțelesul de „familia” din limba românescă. Dl Cihac : Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 122 urmând lui Miklosich încă deduce cuvântul românesc „glota” dela vechiul slav „glota” — turba, populus lat., care precum se vede are numai înțelesul secundar și figurat al limbei române. Dl Cihac aduce în combinațiune și cuvântul „glod” și „inglod”, dar cu nedrept, căci acesta are cu totul alt înțeles logic, și este de alta rădăcină. Asemene cu nedrept combină dl Cihac și pe bulgaricul „golota” care însemnă goliție. Deci se adeverește, cumcă cuvântul „glota” este de origină romano-rustică, cumcă nu există în limba paleoslovenică, și decă și există, a intrat acolo din limba românescă cu înțelesul secundar, derivat, care impregiurare încă mărturisese de origina romană.

13) *Vâșă, Vârșe*. Acest cuvânt însemnă : verriiculum, nassa, scirpicula piscatoria lat. nasse fr. Fischreusse germ. Vârșă este construită din nuiete (vergele) de salcă în lung, la ori-care distanță puse (după cum cere mărimea pescelui ce trebuie prins) și numai pe unele locuri este îngrădită curmeziș, la gură este largă, la gât îngustă și cu pânțee, dar astfel construită, încât peștele care intră pe gât să nu mai pôtă eși înderept. Și proverbiul : te-am prins în vârșe, te-ai băgat în vârșe, adeverește de acest înțeles. Vârșă se aședă în riuri cu gura ’nasupra apei. Dl Cihac : Dict. etym. daco-romane, éléments slave etc. pag. 449 deduce acest cuvânt dela rusescul : versa, pol. viersza, boem. vrs, vrse, neosl. și croat. versa, sârb. vrsa, aducând în combinațiune și pe magiarul varsa, verse. În Du Cange : Glossarium mediae et infimae latinitatis, Parisiis 1840—50 tom. I pag. 608 vine înainte „barsa” cu semnificațiunea de „rele” lat. Fischernetz germ., îndrumând la „bersa” pentru mai de parte explicațiune. La „bersa” pag. 662 aflăm apoi următoarea explicațiune : „Crates vimineae, seu sepes ex palis vel ramis grandioribus contexte, quibus silvae, vel parci undique incinguntur, ut nullus cervis, caeterique feris ad egressum pateat aditus ; „bers” vocamus, quod ex viminibus invicem contextis confectae sint”. Se vede apriat înțelesul și construcțiunea „vârșei” românesci. Drept aceste „vârșă” este unul dintre cele mai faimoase cuvinte din limba română rustică, pe care l’au adus cu sine Românii în Dacia, și care dela Români a trecut la popoarele slave etc.

(Va urmă.)

Simeon Manguica.*

Doine de pe Mureș.

I.

chinteuță de pe rit,
Dragi am fost și ne-am urit;
Schinteuță d’angă sat,
Dragi am fost și ne-am lăsat.
Schinteuță de pe rit,
Nu gândi că te-am urit,
Că a sêră n’am vinit,
Nici pe sêră noi vini
Și ’ncă tot nu te-oi urî,
Că eu trec și nu te ’ntreb,
Dar cu ochii te petrec.

II.

De când bădița s’a dus,
Pênă verde nu mi-am pus;
De mi-am pus cumva vr’odală,
Eu mi-am pus pênă uscată.

III.

Du-ți bade dorul cu tine,
Nu-l lăsă de-aléu cu mine,
Că eu am de secerat,
Dór așteptă sârutat,
Și eu am de făcut fên,
Dór așteptă strins la sîn.

IV.

Mêi bădiță, bădișor,
Maică-ta-i femeie rea;
Ea bate cu pumnu-’n mêsă
Că-i trebe noră-alêsă,
Bate cu picioru-’n prag,
Că-i trebe noră pe plac,
Și bate cu pumnu-’n vêtră,
Că-i trebe noră bogată.
Eu-s copilă tinerea,
N’oi puté trăi cu ea.

V.

Mêi bădiță, pentru tine
Multă supêrare-mi vine,
Că măicuța nu me lasă
Nicăiri bade de-acasă;
La fântână nu me mână,
Prin grădină n’am hodină,

* În acest articol în nr. 17 s’au străcorat două sminte esențiale de condeiu : La pag. 204 colona 2 șișrul 5 de din jos stă : „a trecut” „a” din prima silabă în „u” și apoi s’a innălțat în „o”, în loc să stee : a trecut „a” din prima silabă în „ă” și apoi s’a innălțat în „o”. În urmă pe pag. 205 colona I șișrul 20 de din sus este tipărit „fevre” în loc de „freve” căci numai în acest din urmă se află metatesa provocată.

La përlaz nu-mi dă regaz,
Cată bade sê te las!

VI.

Mei luone, luonele,
Auđit-ai că tu-i mere
De sâmbhêtă dela o vreme?
Törnă, luone, nu te duce,
Nu-ți lăsă drăguța dulce,
Nu-ți lăsă plugu-'n ocol,
Drăguța plină de dor!

Cueșdeanul.

Cum sê criticăm?

(Respuns la întimpinarea dlui M. Pompiliu, din nr. 8 al
„Familiei“.)

(Incheiere.)

Deorăce însă turturica dlui Păcățian e tristă, dl M. P. întreabă, că „de ce? Ore fiind că a ramas singură, fără soție, sêu tocmai fiind că o impresiunează crenga cea ruptă?“ In cazul prim dl intimpinător își aduce aminte, că amărta turturică din doina poporală nici nu se pune pe crengile cele verđi, necum sê indemne crengile uscate ca sê infrundescă. Dar noi la rëndul nostru, invêțați de dsa, întrebăm: „Ce scie dênsa de asemeni crengi?“ Ce scie alege turturica între crengile verđi și crengile uscate? . . . Și cu tôte aceste toți cunoscătorii de poesie și estetică sânt de acord, că acesta e una din cele mai admirabili prosopeie pentru o durere cumplită și nevindecaveră, ce pôte sfâșiă peptul omenesc. In cazul al doile dl M. P. ține concepțiunea de nenaturală și chiar imposibilă. Că cu cât temeiu? Am arêtat mai sus și vom mai arêta în cele următoare.

Tot asemenea greșită, ba chiar curat nonsens i pare dlui M. P. imaginea, sêu după cum consecinte scrie dsa *imagina* cu primăvera intrată într'un sin pătimitor, pe care însă nu-l pôte invoioșă; căci dsa nu-și pôte intipui, ca primăvera, ajunsă odată in apropierea inimei și conversând cu ea, acesta sê remâie mută și prêdă constantă desperării. Noi din contră, pe basa esperiinței și psihologiei, ni-o putem pré bine intipui, ba și-o pôte intipui chiar și dl M. P., numai cât față de poema dlui Păcățian nu vrê; căđi doina poporală a turturicii, citată de dsa ce alta decântă, decât chiar asemeni dureri profunde sufletesci, cari pe mulți i dau prêdă desperării? Ințr'adevêr cine nu scie acea realitate a vieții pământene, pe carea V. Fabian o respică așa de frumos in „Geografia cemetêrului“, cântând:

„Rôua cerului aice cade 'n picură mestecate
Cu amară lăcrêmare din *dureri nevindecate?*“

Cine nu scie, că in atari inimi rupte, sdrobite de loviturile sorții, indeseert se *revêce*, adecă miră cu ôreșcare sfortăre primăvera, căci atari inimi nu o primesc, căci frumusețele reinncuute ale naturei și bucuriile altora din giurul lor numai le reimprôspetă durezza, aducându-le aminte fericirea și bucuriile, ce ênesele le-au perdit pentru totdeuna? Cui nu e cunoscut, că cu atari inimi trebuie adesea sê ne *trudim* spre a le mai mângâiă; ba une-ori sê meigem până la infruntări, căci nu sciu și nu pot suportă mai bărbătesce adversitățile vieții, încât in unele casuri chiar și medicina marelui medic, timpul, remâne față de ele fără succes deplin?

Pentru aceea, drept grăind, nouê ne mai place, ca

mai nimerit la locul respectiv, cuvêntul *vêrire*, decât corectura dlui intimpinător *intrare*; tot așa *truda*, referindu-se nu într'atât la nu sciu ce simțeminte sufletesci ale turturicii și primăverii, cum greșit đice dl M. P., cât mai vêrtos la sfortările turturicii cu crenga și ale primăverii, cu sinul; tot așa pl. *lupte*, referindu-se la sfortările repețite ale duor subiecte. In fine despre crengă ruptă și inimi rupte, fiind cea dintăiu o asemênare, o imagine de tot nimerită și proverbială românescă (mi se rumpe inima de durere) a cestor din urmă, se đice fôrte frumos „nu mai dau lăstar“ in unul și același act de cugetare, ca espresiune proprie față cu crenga și ca predicat metaforic față cu inimile. Cumcă asta e lucru iertat și usitat in poesie, ales decă imaginea e atât de nimerită și naturală, ca in poema dlui Păcățian, i-am putê-o documentă dlui M. P. cu đeci de exemple din cei mai de frunte poeți străini. Ca sê nu ne inculpe însă, că „ne place a fi de o părere“ cu acei gigânți, cităm numai un loc din unul dintre cei mai buni poeți ai nostri, din Bolintinean („Mihaiu la pădurarul“):

„Mihaiu perduse lupta; el âmbă rătêcit,
Și omul și natura acum l'au părăsit“.

Omul l'a putut părăsi, natura nu, ci acesta numai metaforic se pôte đice; deci in același act al cugetării avem și o espresiune proprie și o metaforă și — tot e bine.

„Spune mândrei“ este a doua poesie păcățianiană, din care noi ca „critic judicios“, după cum in supêrea sa binevoiesce dl M. P. a ne complimentă, reprodusesem in recensiuone cele douê strofe ultime. Pe noi ne încântase, și credeam că va încântă și pe alții, acesta poemă, desclinit cu esprimerea finală pe cât delicată, pe atât și durerosă a amorei p'aci fără speranță. Dar dl intimpinător ne ride pentru acesta pretențiune și incredere in propria-ne judecată estetică. Pentru că, vedeți dvôstră ômeni buni, in strofa penultimă „sânt vorbe de sute de ori repețite dela cel mai mare poet până la cel din urmă croitor de rime; remarcabilă e numai forma pedantă *vini* in loc de *vi*, și implutura *din sinul teu*“.

Așa este. Numai cât n'avem ce face, decă, precum spusem și in cele precedinți, e regulă in lumea acesta, ca intr'ênsa ômeni, animale, plânte și tôte lucrurile materiali și intelectuali sê se repețescă de sute de mii și milioane de ori, dar totdeuna cu variante mai mari au mai mici, așa cât de și nimică nou nu existe sub sôre, totuși de când e lumea nu s'au aflat doi ômeni ori douê fire de ierbă intru tôte asemeni. Și dela acesta regulă a universului și dl intimpinător și versificător M. P. anevoie credem sê pôtă face excepțiune. Apoi cestiunata implutura e cum se cade la locul seu, nu velêmă nici logica, nici sensul, nici gramatica, nici alt-ceva. Iêră despre „pedantul *vini*“ nu mai lungim vorbă; căđi onoratul public și așa scie, că fraților direcțiuniști tôte formele mai regulate ale limbei le sânt pedanterii, și din contră formele cât de scâlciate (vremuri, certuri, stație, nastrușnosti, ei or făcut șcl.) le sânt bune și predilecte.

Strofa ultimă, recunoșce și dl M. P., că e frumoșă și cuprinde o idee demnă de un poet. Numai cât rógă pe stimații cetitori, sê-și aducă aminte impreună cu dsa de o strofă poporală, in care mândra mai cu aceleși cuvinte același lucru il spune iubitelui seu, pe care in strofa păcățianiană iubitul il spune iubitei sale. E bine noi, și debunăsêmă încă numeroși alții, sântem dintre aceia, cari nu ne aducem aminte sê fim cetit cestiunata strofă poporală de patru versuri in vre una din colecțiunile poesilor nôtore poporali, de și mai

fără excepțiune le-am cetit și estras pe toate, și ne-am fi însemnat fără dubiu și frumoasa aceea ideie, care ne încântă atâtău și atâtău mai an în „Aurora rom.“, unde se publicase poesia din vorbă a dlui Păcățian. Deci întrebăm pe M. P. înainte de toate cu protestanții: „ubi scriptum est?“

Că strofa dlui intimpinător, decă ea într'adevăr existe în gura poporului rom. din cutare ținut, aduce cu a dlui Păcățian: de aici încă nu urmază cu rigore, că și dl Păcățian a avut cunoștință despre acel cântec poporal și că dintr'ensul și-a luat ideia. Există cântece poporali de arte în toate literaturile, deja și în literatura noastră (rom. p. e. mai multe din „Poesiile“ dlui V. R. Buticescu), despre cari cântece ai jură, că sunt culese din gura poporului; și se pare la tot pasul, că partea ceta și ceea ai auđit pe popor cântându-o: într'atât de bine și nimerit reproduc limba ca și ideile și mersul cugetării poporului respectiv! Chiar de aceea unii estetici (p. e. Lemcke, Populäre Aesthetik) nici că fac distincțiune între cântecul poporal creat de popor și între cântecul poporal de arte, aceleși calități cerându-le și dela unul și dela altul.

Să presupunem însă pentru un moment, că dl Păcățian a știut de strofa poporală: nici în cazul acesta n'a comis, după noi, așa de cumplit păcat. Căci credințele, ideile și inspirațiunile Musei poporali de prin narațiunile mitice seu povești, legende, cântece, tradițiuni șcl., chiar poezii cei mai mari ai popoarelor de toate timpurile le-au folosit nu odată la nemuritoarelor opuri. Tăcem în acest respect de „Iliadea“ și „Odisea“ lui Homer, „El Cid Campeador“ al Ispanilor și altele, compuse, precum se știe, din rapsođii și cântece poporali. Amintim numai pe marele dramaturg Shakespeare, carele mare parte a tragediilor sale le concepă pe substratul a cutari narațiuni și legende poporali; ieră Schiller: „Geht mir Märchen und Rittergeschichten, da liegt doch der Stoff zu allem Grossen und Schönen“ („Schillers Leben“, de Gustav Schwab, Stuttgart 1841. pag. 624).

În adevăr nu într'atât ideia, cât mai vartos propunerea ei artistică, nu petrite și alalt material, ci știința și desteritatea de a rēdică din acestea un edificiu frumos, face pe măiestru. Și dl Păcățian în „Spune mândrei“ ideia discutată a executat-o cât se pōte de frumos; căci decă în doina poporală iubita se adresează deadreptul cătră scumpul ānimei sale, și acesta i pare dlui M. P. o intimitate drăgălașă: nouē din contră ne pare mai poetic, că în „Spune mândrei“ iubitul trāmite iubitei nunciul seu prin „vânt ușor“, care afară de aceea stă în inimă legatură cu începutul și cu decursul ulterior al poemei din vorbă.

Poesia „O lume!“, din care noi în recenziune citasem strofa finală, asemenea tinde dlui intimpinător ocaziune spre a-și eserecā sarcasmul și ironia. Firesce că ocaziunea nu i sē āmbie, ci dsa după datinā-și o trage de pēr. Dl M. P. adecă afirmă, că noi credem pe cetitorii nostri prē naivi, decă recomandăm poema cestiunată ca conținēnd cugetări frumoșe, care poesie, după dsa, e o concepțiune absurdă. E bine, au n'aveam tot dreptul, când în cele precedinți afirmam, că dl M. P., când și-a scris intimpinarea, a fost cuprins în grad mărișor de patimă și iritațiune? Iecă acestea și la est loc într'atāta il predominesc, într'atāta i turbură vederea. cât i se pare a ceti în recenziunea noastră și aceea, ce nu e atins într'ēnsa nici măcar cu un cuvintel leit. Într'adevăr desfidem pe ori-cine sē ne arete, unde am đis noi despre cestiunata poesie, că luată în întregul ei e bună ori că nu e bună? Alții, da, trebuie că au aflu-o ceși-cevași bună, când în traducțiune germ. o publicară împreună cu „Crēngă ruptă“, „Dureri“, „Murgule“ în Krassószőrenyer Zeitung, precum în versiune

magiară „Crēngă ruptă“, „Curgeți“ și „Murgule“ în „Delmagyarországi lapok“.

Noi însă ce ore am afirmat? Iecă ce, din vorbă în vorbă:

„Cugete frumoșe, suprinđetore, adese cutezate încă găsim nu puține în poesile dlui P., așa cât în respectul cestor ultime ne vine a crede, că dsa a studiat și studieză cu predilecțiune pe marele poet m. Petőfi cel cu fantasia sirepă, ca sē ne respicām astfel. Cel puțin din „O lume!“, unde poetul vorbeșce despre perirea lumiei prin foc, după ce odată perise prin apele diluviului, strofa finală: „Și foc când te-a cuprinde șcl.“, ne revocā în memorie un loc analog din „Smintitul“ lui Petőfi; ba din câteva prosopopeie frumoșele se pare, nu afirmăm categoric, că autorului nu-i remase necunoscut nici Lenau, marele măiestru al prosopopeiilor“.

Așa dară noi am afirmat pur și simplu, că cugetarea cutezată din cestiune ne aduce aminte pe Petőfi cu „Smintitul“ lui, fără măcar a atinge și a aieptă, decă ceea cugetare stă în necs logic nimerit au nimerit cu totalul poemei. Ni se pare drept'aceea, că cu mai drept cuvēt am putē obiectā noi dlui intimpinător, că ține prē naivi pe cetitorii, cređēnd, că acestia cele đise de noi nu și le vor reaminti au plane nu le vor confruntă cu visiunea fantasiei ceva cam infocate a dsale. Pentru aceea nici că mai insistem asupra invētăturii, ce dl M. P. în legătură da mai pe larg despre „fundamentul serios și fondul puternic“ în poesii, căđi noi tot asemenea fond seu cuprins am recomādat poezilor și literatorilor nostri pe basa unei enunțațiuni a lui Goethe; dară veđi bine că dsale i-a plăcut a ne lua cuvintele nepretențioșe în nume de rēu și în bătaie de joc. Ne certā de păcat, și căđu în același păcat, decă păcat se pōte numi.

Una însă din acesta parte a intimpinării nu stă, anume aceea, că „Petőfi cu fantasia sa neinfrenată n'ar fi mergēnd nici odată până la absurd“. Ba merge đeu el, p. e. când o poesie și-o începe cu „Așa m'am săturat, de crep“ (Ugy jól laktam hogy na) și apoi o mēnă tot cam pe cōrda acesta; când cāntă cam prē des și trivial vinul și beđia șcl. Pentru asemeni estravaganțe nu-l prē laudă nici chiar criticii și esteticii conaționali ai lui; ba pentru ceste din urmă chiar marele poet ēnsuși se încērcă a se scusă într'o poemă. Nu toate poesile lui sūnt mărgăritare. Pentru une și alte scāderi însă, de cari într'o privință seu alta și mai multe au mai puține aflăm și la cei mai mari scriitori, începēnd dela Virgiliu și ceialalți bētrāni până la cei mai noi, nimeni nu i-a trecut prin minte sē-i arunce, cum se respicā dl M. P., în cel mai intunecos adānc al pāmētului.

Āncă una. Dl M. P. citānd cutezata și energica espresiune a lui Horațiu: „Si fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinae“, đice, că decă dl Păcățian ar afirmă despre sine ēnsuși așa ceva, fie chiar în poesia cea mai fantastică, vorba sa nu am luā-o în serios. Apoi dar, binevoiescă dl M. P. a citi, — ca sē remānem tot la Petőfi, — poema acestuia, în care respunde celor ce-i denegā ori-ce spirit de a se putē aventă la lucruri mai sublimi, și veđă, ce espresiuni, una mai cutezată decāt alta, folosesce poetul despre sine ēnsuși.

Ci sē terminăm; mai vartos că și așa, peste voia și intențiunea noastră, ne cam prē cres cū sub pēnă materialul celor de đis și spus.

Finim cu întrebarea din frunte, că dară cum sē criticām? Respons: înainte și mai pe sus de toate drept și obiektiv. Criticul e judecātor, și decă e, ca sentența lor sē fie ecuitabilă și justă, amēndoi trebuie sē se innalțe și sē stē peste partide, scutiți de veri-ce influință

ori preocupățiune: óreșcum ca sórele, care luminéză cu rađele sale și pune in lumină adevérată cãmpii verđi și infloriți intocmai ca și locurile mai puțin frumóse și curate din natură.

De aici urméză, că critica trebuie ce e drept să se facă „fortiter in re”; dară acésta nu eschide nicidecum, ba simțul uman chiar recere, ca ea să se fie totodată „svavis in modo”. Ironii, sarcasmi, batjocuriri și alte asemeni, încă nu forméză critică, ci vétēmă, desgustă, descurăgéză numai. Ieră o asemenea procedură ni se pare greșită desclinit față de literatura noastră încă jună, in carea, nu ne pré putem plãnge, că s'ar fi ocupând o mulțime pré mare cu cultivarea literelor și științelor. Chiar pentru contrarul sânt la ordinele di-lei ieremiadele prin diarele rom.

Svavitaea in critică se recomandă desclinit față de productele tinerilor incepători. Intr'adevăr cui nu-i este cunoscut, că demulțorii dintr'o schinteie, la inceput mică, se desvóltă cu incetul foc mare, carele luminezá departe in lung și in lat peste orisont; și din contră ceea ce se redicase dintru antăiu ca o flacără, prin impregiurări varie nu odată se stinge și nimicesce curénd. Așá stă lucrul și cu talentele incepătore. Să ne ținem deci, in special cu respect la aceste talente, de invétatura ințelptă, ce ni-o dá marele Goethe in citatele noastre de mai sus.

Pré lıne scim, că ales încât pentru poesie și talentul poetic, după bérãnul Horățiu

„ Mediocribus esse poetis
Non homines, non di, non concessere columnae“

ieră după dicala romãnescă „diua bună se arétă de di-

minétă”. Cu tóte acestea óre scriitorii, poetii mari au debutat numai decăt la inceputul carierei lor märețe cu tot atâte cap-d'opere? Au nu cei mai mulți din numărul lor, ca să nu dițem toți, se uită mai târđiu și anumit suris compătimitor la propriile lor produse din tinerete, ba unii le arseră și nimiciră, ori cel puțin le eliminară din colecțiunile opurilor lor ulterioare?

Afară de acea — ca să tacem de locul comun, după care nu esiste carte și scriere atât de rea, cât să nu conțină și ceva bun, — cumpétul, svavitaea, moderațiunea in critică se mai recomandă și prin faptul, că nici un om nu e infalibil, avere-ar măcar sciința lunei intregi. De aceea nu arare-ori o scriere, pe care cutare critic o aflase și dechiarase bună de nimica, publicul cel mare o imbrătoșă mai apoi cu caldură, și posteritatea gasi judecata publicului mai dréptă, decăt pe a criticului. Colectivitatea mai anevoie se inșelă, decăt individul singurit. „Vox populi vox Dei“.

Aste ne sânt vederile și principiile, cari ne-am nisuit și ne vom nisui pururea a le urmă in criticele noastre. De aci incolo publicul cel mare e instanța ultimă și supremă, care va judeca de drept și după dreptate intre noi și intre dl M. P., cãrui de altminte tinđendu-i drépta frățescă, il rugăm să ne seuse, decăt pré gluméta dsale intimpinare ne-a stors și noue neglumețului in decursul acestui respuns ici còle câte o glumă. Ieră junelui poet Păcățian i repetim firma noastră convicțiune individuală: după „Flori de tómnă” judecând, ai foc, fantasie, talent poetic; unesce cu acestea studiu serios de di și nópte, și urcă fără temă Olimpul!

Dr. Grigoriu Silași.

Cronică bucureșcénă.

— 25 aprilé (7 maiu.)

(Sântul Gheorghe. — Părăsirea unei vechi locuințe. — Ce contribuie încă la lipsa de viétă socială? — La vot. — Un punct de frumósă privire.)

Ecă-ne in plin Sântul Gheorghe și in pline alegeri, doi agenți ai desordinei, cel de 'ntăiu in viéta socială, cele din urmă in viéta politică.

Curiósă e priveliscea pe care Bucurescii o infățiséză ochilor unui străin, nededat cu obiceiurile noastre, in dițele cari premerg și mai ales in cele cari urméză dilei de 23 aprilé! Pe fie-care uliță, căruțe încărcate cu tot felul de hodoróge, hamali purtând pe grele paturi de lemn mobile elegante dar șubrede, vistavoi ducénd in brațe oglinđi și candelabre; in sfirșit tóte mijlócele de transport puse in mișcare pentru căratul din vechia in noua locuință, a tot avutul bieților chiriași. Vai! cât sânt de vrednici de plãns, atât din punctul de vedere material, cat și din cel moral. O dițetóre veche spune, că trei mutări sânt de-o potrivă unui foc, atât sânt ele de păgubitoare. Apoi cine se póte despărți fără o óre-care părere de réu de vechia-i locuință? Când îți stringi ascernutul, îți desfaci patul, îți grãmădesci scaunele, îți impachetezi cărțile și-ți aduni tóte nimicurile, mii de amintiri, unele vesele, altele triste, dar tóte de-o potrivă scumpe, îți revin inainte.

Dând galeria jos și infășurând'o in perdelele ce încădrau ferésta, țı-aduci aminte că aci in noptile senine, când luna revérsă surisu-i dulce peste flori, ascultai adese șóptele armonioase de cari bórele făceau să resune tufele de iasomie din grădina vecină; alte-ori, dela aceeași feréstă, căutând zadarnic să citești in stele tainelile vieții, te avéntai in sinul nemărginirii, purtat pe aripi de idei și de multe ori cu obrazul ardénd lipit de zăbrelile ei, repetai cu echoul care in „fundul noptii repetă cu induișoare“

„Șóptele nocturne ce in depártare
Când și când vibră“.

Și ori de câte ori, căđénd din cugetare in visărie, somnul te prindea in mreja d'auritelor vise, tot prin zăbrelile ei cea de 'ntăiu rađa a sórelui se furisă ca să depună un sărutat de foc pe fruntea-ți obosită.

Ridicând scaunul de lângă sobă, nu poți să nu-ți aduci asemenea aminte, că de multe ori când crivétul suierând prin bătătură, asvériã in gémuri cu oméi, il trãgeai la gura sobei și, intins pe el in tótă lungimea corpului, priviai vãlvãtaia focului cu auđul dus la gemétul vréscurilor, cu gândul perdut la focul flăcãraielor.

Dar pe mescióra din colț, de lângă feréstă, de câte ori cotul nu s'a rezimat spriginindu-ți fruntea, când insédar te siliai s'ascerni pe numeroșele foi de hãrtie imprasciate de nainte-ți, măcar o singură ideie?

Și decăt iei cu tine perdelele, scaunul, mescióra și decăt găsești aiurea fereste, sobe și colțuri. ce folos! Ele nu sânt ferésta ta cea vechiă, soba ta, colțul teu. Amintirile remãn legate de-acele locuri unde remãne și o parte din inima ta. Fără indoielă, noua-ți locuință îți va da și ea amintiri, dar aceste vor fi totdeuna al-

tele. Și in ce privește amintirile, omul ține totdeauna mai mult la cele mai vechi.

*

Nu cred să me incel de loc susținând că lipsa de viață socială in orașe ca al nostru, vine și dela deșă schimbare de locuințe. La fie-care șese luni, la Sântul Gheorghe și la Sântul Dumitru, cei mai mulți părăsesc casele in cari șed, pentru a se mută într'altele. De unde s'au mutat, lesne vor fi uitați, și unde se vor mută, greu vor fi cunoscuți. In șese luni cineva abia are timp să-și cunoscă vecinii și abia cunoștința făcută, ori el își părăsește vecinii, ori vecinii pe el, decât nu pleacă toți spre a se aședă fie-care in alt cartier.

Cât sânt de dorit acele timpuri patriarhale când cineva se nășcea, trăia și muriă in același loc, in aceeași casă? Astăzi, cu viața vagabondă pe care o ducem, cine-i acela care, întorcându-se după îndelungată lipsă, ar mai pu e să cânte cu poetul:

Légân scump al vieții mele

După ani de despărțire
Trecuți p'un pământ străin,
Eu cu vechia mea simțire
Astăzi ier la tine vin.

Căci in trista depărtare
Pré curând m'am scuturat
De speranțele cu care
Numai tu m'ai legănat.

Am vedut ieri fericite,
Cer mai lin de cât al teu;
Văi cu mult mai înflorite
Incântau sufletul meu.

Dar ca tine loc de pace
Altu-n lume n'am găsit;
Mai mult de cât ori ce-mi place
Cuibușorul meu iubit,

Lo cul unde fără sémă
La lumină m'am tređit,
Unde numele de mamă
Prima dată l'am rostit.

Salut vesela grădină
Și căsuța ce mi-a fost
O lume de comori plină,
Légân, scut și adăpost.

Tóte imi aduc aminte
Visul meu copilăresc
Și cu mii de glasuri sfinte
Me îngână, imi vorbesc.

*

(D. Petrino.)

Astăzi cine mai știe care-i casa unde s'a născut? Său chiar de-ar fi așa, câtă schimbare! Alți oameni, alte lucruri, alte timpuri, alte năravuri! Nu numai nimeni nu-ți va eși înainte cu brațele deschise, gata spre a te primi, dar te vor isgoni, socotindu-te drept vr'un hoț, ori vr'un nebun, decât vei spune că ai venit să saluți căsuța, care și-a fost o lume de comori. Și in dar vei apelă la aducerea aminte a celor dimpregiur! Nimeni nu te cunoscce, cum pe nimeni nu cunoscși! A te nasce aci, a copilări, a trăi pe aiurea, și a te stinge

dincolo; a trece prin lume necunoscut și a muri neșciut, iecă viața socială a celor mai mulți din cei osândiți a pribegi din loc in loc, din casă in casă.

Tristă viață, dar mai tristă mörte!

*

Astăzi mi-am făcut datoria de cetățean, am usat de dreptul de alegător al colegiului III, colegiul inteliginței; al profesiunilor libere, al funcționarilor și al comerciuului, votând pe cei șese deputați ai partidei liberale. Făcând parte din colórea de verde (circumscripția III a capitalei) a trebuit, la órele două p. m., fiesate prin lege pentru funcționari, să-mi îndreptez pașii spre platoul Sântului-Ștefan-Cuibul-cu-barză. Biuroul electoral eră instalat in mărétul local al scólei comunale nr. 3 din Verde, ridicat de curând la capétul platoului, de unde vederea imbrățișeză cea mai frumoasă parte a orașului. Ecă aci, in drepta, calea Plevnei in totă lungimea ei d'asupra cărei predomina „délul Spirei“ cu arsenalul și casarmele sale; in stânga, strada Bersei, încă pustie din cauza hăltócelor ce se produc aci din ploi, care se intinde d'a lungul cóstei d'asupra căreia e strada Stirbei-Vodă. Pé acesta culme e clădit spitalul militar; mai departe e biserica Schitul Măgurean, odată de mare interes istoric, atât prin vechimea cât și prin arhitectura ei, ier astăzi de nici unul, fiind rezidită din temelie pe un calapod modern, fără nici un gust estetic. In față, vasta grădină Cișmegiu, cu p'opii, teii și salciele sale, d'asupra căroră se redică construcțiunile înșirate d'a lungul calea Victoriei. Catedrala catolică, care, trebuie s'o mărturisesc spre rușinea noastră, e cea mai mărétă clădire de acest fel, bisericile luterană și calvină cu turnurile lor 'nalte și țuguiete, superbul hotel Imperial, palatul regal, teatrul Național, bulevardul cu frumoșele-i construcțiuni, mănăstirea Slătari, se desfășóră mărête naintea ochilor, totul infățisșând privirei o panoramă din cele mai frumoșe.

Scóla comună, localul de unde admiram acesta privelisece, e o mărétă construcțiune cu două rënduri, despărțită in două aripe. Cea din drepta servește pentru fete; cea din stânga, pentru băieți. Clasele sânt construite și luminate după tóte regulele igienei. Bancele s'au inlocuit cu pupitre, in cari au loc câte doi elevi. Catedra, fórte elegantă, și tabla de pétră, se odihnesc pe o estradă 'naltă de două trepte. Impărțirea e astfel: jos: sala de așeptare, clasele I și III și dependințele; sus: cancelăria, clasele II și IV și locuința directorului. Aceste localuri de scólă, cari ar face onóre ori cărui oraș cult, se construiesc de primăria Bucurescilor, care a luat vrednica de laudă hotărire de a construi incet-incet asemenea locale, pentru tóte scótele primare din capitală. Și trebuie să notăm că acesta nu e cel de 'ntăiu.

Dar iecă-me in sala de alegeri, adecă in încăperea clasei III. Presint carta-mi de alegător președintelui biuroului, care se alesese unul dintre profesorii scólei. Mi se ofere in schimb un toc și o fóiă de hârtie albă. Me 'ndrept spre mésa cea cu postav verde, din fundul salei, care eră liberă. Aci găsese o bucată de hârtie roșie pe care eră tipărit numele celor șese deputați propuși de partida liberală-națională. — Dar mi-aveam și eu deputații mei, dintre cari numai patru erau trecuți in lista pomenită. Așa dar a trebuit ca pe doi din cei propuși să-i jertfesc pe altarul convicțiunilor mele. Atât mai réu pentru ei, decât nu-mi inspira destulă incredere, de și s'au ales și fără rostul meu.

Și pentru că funcționarilor li este interđis să stea mai mult in sala alegerilor, imediat ce mi-am infășurat votul și l'am vedut aruncat in urnă de cătră președintele biuroului, mi-am îndreptat pașii, fiind in apro-

piere, spre foburgul Sântul-Elefterie, curios să vedă cât au progresat lucrările de canalizarea Dimboviței, despre cari voiu vorbi cu o viitoare ocaziune.

A. C. Șor.

Literatura și arte.

Almanacul Societății „România Jună“ din Viena a eșit de sub tipariu. În curând vom publica o dare de seamă despre această carte, de ocamdată numai constatăm, că cuprinsul este la înălțimea actuală a literaturii noastre. Membrii ordinari ai „României Jună“, retrăgându-se cu modestie, a cedat tot terenul membrilor onorari, emeritați etc. În fruntea acestora se află augusta suverană a României, cunoscută în lumea literară sub numele „Carmen Sylva“. Apoi se publică în șir alfabetic scrieri de dñii: V. Alecsandri, P. S. Aurelian, I. Crenga, M. Eminescu, N. Gane, Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, I. Nenițescu, I. Popescu, Ioan Sbiera, Ioan Slavici, Nic. Teclu, Iosif Vulcan, A. D. Xenopol. Formatul e cvart frumos de album, 210 pagini. Prețul 2 fl. Chemăm cu tot adinsul atențiunea publicului nostru asupra acestei cărți. Cei ce o vor cumpăra, nu numai vor sprigini scopurile „României Jună“, dar totodată își vor procura și șieși plăceri spirituale.

↓ **Ornitologia poporană română.** Au trecut deja mai mulți ani, de când, pe lângă multe alte lucrări literare, me ocup și cu compunerea „Ornitologiei poporane române“, adică cu adunarea numirilor poporane ale tuturor paserilor, câte li sunt cunoscute Românilor, precum și legendele, datinele, credințele, cântecele și proverbele, ce le au ei despre dênsele. Și-acuma, după ce mi-a succes a adună un material considerabil și 'n totă privința foarte interesant, m'am decis a-l scote la lumină într'un op, carele va purtă numele de „Ornitologia poporană română“. „Ornitologia poporană română“ va constă din două tomuri, fie-care tom câte din 27 côle de tipariu, în octav, hârtia frumoasă. Tomul întâiu e deja tipărit, ieră al doilea e sub tipariu și și acesta va apăre în scurt timp. Prețul opului întreg dimpreună cu postportul e pentru Austro-Ungaria 4 fl. v. a., ieră pentru România 10 franci. Banii de prenumerațiune dimpreună cu lista abonaților sunt de-a se trămite cel mult până la 1 iunie a. e. la adresa mea. Siret, 20 martie (1 aprilie) 1883. *S. Fl. Marianu*, preot și catechet la școala reală inferioară din Siret (Bucovina.) (Tôte foile române sunt rugate de-a publică invitarea acêsta.)

√ **Un componist român.** Din Lipsia primim următoarele șire: O nouă dovadă despre multilateralitatea talentului românesc a dat zilele trecute dl Iacob Mureșan, elev în conservatoriul de aici. Dl Mureșan nu numai trece de un pianist bun, ci e un componist de respectat. Dovadă despre talentul seu de compoziție a dat prin cântecele sale executate în „Gewandthaus“ (aci dau concerte cei mai renumiți artiști). Farmecul cântecelor a stors aplausele publicului artistic lipsian și au făcut ca criticii severi să recunoscă în dlui un talent musical însemnat. Așă scrie d. e. „Leipziger Intelligenzblatt“: „Dl Mureșan a dovedit prin buchetul de cântece „Maiblumen“, „Windeswehen“ și „Du wunderschöne Mägdlein“ (traduceri de Carmen Sylva) cari au melodii de totă frumseța, un talent de prețuit“. — „Musikalische Wochenschrift“ dice: „Cântecele dlui Mureșan sunt în invențiune și simțământ foarte de res-

pectat“. Asemenea „Leipziger Nachrichten“: „Cântecele dlui Mureșan dovedesc silințe încoronate de succes“ etc. Sperând că dl Mureșan va întrebuintă talentul seu spre a implé golul atât de simțit de inteligența română musicală din Austro-Ungaria, i dorim și de aci înainte succese strălucite!

P.

C e e n o u ?

Asociațiunea aradană pentru cultura poporului român a ținut adunarea sa generală luna trecută. Interesarea membrilor însă, precum ni se scrie, a fost atât de mică, încât adunarea anunțată pe 9 ore, și la 10^{1/2}, numai în preința unui numer foarte modest s'a putut deschide. Președintele, Pr. Ssa episcopul diecesan, a salutat pe cei puțini prin cuvinte căldurose. Din raporturile direcțiunii s'a constatat, că Asociațiunea are în bani gata peste 1000 fl. și o bibliotecă modestă de 262 opuri în 351 volume. Censurându-se raportul, se dade absolutoriu direcțiunii, apoi se alese vice-președinte, în locul repausatului Alessiu Popoviciu, vicariul Ieroteiu Beleş, director prim protosințelul I. Goldiș, ier ceialaltă mai toți din trecut. Corespondentele nostru incheie, apostrofând cumplita indolincă ce inteligența română de acolo manifesteză față de acêsta instituțiune salutarie. Trist, foarte trist! Fără cultură națională nu vom progresă.

Sinodul aradan, intocmai ca cel din Sibiu și Caransebeș, s'a deschis în duminica Tomei. Din lucrările acestuia vom însemnă unele date culturale: S'a decis ca și în viitor să se țină conferințe preotești-invățătoresci; să elaboreze trei regulamente pentru reuniunile de cultură, de temperanță și de bibliotecile poporale. În opidul Pecica-română la 1 septembrie se va deschide o școlă superioară împreună cu un curs de agricultură. Invățătorii s'au clasificat în trei clase, cu 300 fl., cu 400 fl. și peste 400 fl. Se va deschide un curs nou preparandial lângă cele trei existente, îndată la începutul anului școlariu următor. În bugetul instrucțiunii publice s'a susceput 2000 fl. pentru subvenționarea invățătorilor în comunele, care nu sunt în stare să doteze pe invățătorii lor. În cestiunea înființării unei școle medie în Arad nimene n'a luat cuvântul. În frecventarea școlilor elementare, consistoriul aradan a arêtat un crescământ de 1136, cei oradan numai de 247, dar în acest district sunt numai 34 școli deplin corespondătoare. Datele aceste sunt scose din desbaterile până la ședința de joi.

Necrolôge. *Cornelia Tulia Cherebeș* născută Mureșan, soția preotului Ioan Cherebeș în Badacin lângă Șimleul Silvaniei, fiica dlui Petru Mureșan Șireganul din Deș, a încetat din viață, în etate de 18 ani. — *Ioan Arcoși*, un bărbat carele a avut rol în mișcările naționale din prima jumătate a secolului nostru, a încetat din viață la Arad, în etate de 86 ani.

Călințarul săptămânei.

Ziua sept.	st. v.		Numele sântilor și sêrbătorile.	Sorele resare	Sorele apune
	st. v.	st. zi.			
Duminecă	1	13	Pr. Ieremia.	4 33	7 19
Luni	2	14	Păr. Atanasie.	4 32	7 20
Martă	3	15	Mart. Timoteiu.	4 31	7 21
Mercuri	4	16	Mta Pelagia.	4 30	7 22
Joi	4	17	Mta Irina.	4 29	7 24
Vineri	6	18	Sf. Iov cel drept.	4 28	7 25
Sâmbetă	7	19	Mart. Acaciu.	4 27	7 25

Proprietar, redactor respundător și editor: IOSIF VULCAN.

Cu tipariul lui Eugeniu Hollósy în Oradea-mare. Strada principală nr. 274.